

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

**MAPENDEKEZO YA MAAZIMIO YA KAMATI YA KUDUMU YA
BUNGE YA UWEKEZAJI WA MITAJI YA UMMA KWA
MWAKA WA FEDHA 2020/2021**

Ofisi ya Bunge,
Mtaa wa Makole
SLP 941
41105 DODOMA

NOVEMBA, 2022

MAPENDEKEZO YA MAAZIMIO YA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE
YA UWEKEZAJI WA MITAJI YA UMMA KWA MWAKA WA FEDHA
2020/2021

Mheshimiwa Spika, sasa naomba kuwasilisha mapendekezo ya Maazimio ya Bunge baada ya kuzingatia michango iliyotolewa na Waheshimiwa Wabunge wakati wa majadiliano. Awali tulikuwa na mapendekezo manane na kwa kuzingatia michango ya Wabunge tumeboresha mapendekezo ya Kamati na kuwa na jumla ya Maazimio 13 kama ifuatavyo:-

1. Taasisi kutokuwa na Bodi za Wakurugenzi kwa muda mrefu kutokana na kuchelewa kuteuliwa kwa wajumbe wa bodi

KWA KUWA, Mashirika mengi yanayotumia mitaji ya Umma yanaendeshwa bila kuwa na Bodi za Wakurugenzi kutokana na Bodi zilizokuwepo kumaliza muda wake.

NA KWA KUWA, hadi sasa kuna Taasisi na Mashirika ya Umma **12** ambayo yana wenyeviti wa Bodi bila ya wajumbe na Taasisi na Mashirika ya Umma **23** hayana kabisa wenyeviti wala wajumbe wa Bodi, jambo ambalo ni ukiukwaji wa misingi ya utawala bora katika uwekezaji wa mitaji ya umma na kwamba ni jambo linalokwamisha upatikanaji wa tija ya uwekezaji unaofanywa na Serikali;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia Kwamba;

- a) Serikali ikamilishe uteuzi wa wajumbe wa bodi **12** kwenye wizara **9** ambazo Mhe Rais ameshateua Wenyeviti ndani ya miezi **3**;
- b) Serikali ikamilishe uteuzi wa wajumbe wa bodi **23** kwenye wizara **12** ambazo hazina bodi ndani ya miezi **6**;
- c) Serikali ihakikishe inatimiza utaratibu wa kuanza maandalizi ya uteuzi wa Bodi miezi tisa kabla bodi haijamaliza muda wake.

2. Changamoto ya Kupata Vibali vya Kuajiri

KWA KUWA, Mashirika ya umma yanayojiendesha kibiashara yanakabiliwa na changamoto ya upungufu wa watumishi katika kujiendesha kwake kutokana na kutegemea mchakato wa ajira unaoendeshwa na Sekretarieti ya Ajira ya Utumishi wa Umma katika kupata watumishi;

NA KWA KUWA, Changamoto hiyo inaathiri tija ya uwekezaji na manufaa yaliyotarajiwa kupatikana, kutokana na kukosa watumishi wanaostahili kwa wakati hata pale ambapo Shirika la Umma linapokuwa na uwezo wa mapato wa kuwalipa mishahara;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iweke utaratibu maalumu wa kutoa vibali kwa taasisi zinazojiendesha kibiashara ili ziweze kuajiri zenyewe ajira za moja kwa moja na kuweza kuendena na soko la ushindani wa kibiashara.

3. Uwezo wa SGR kuzidi uwezo wa Bandari ya Dar es Salaam

KWA KUWA, Bandari ya Dar es salaam inauwezo mdogo wa kupokea mizigo ukilinganisha na uwezo wa SGR iliyoigharimu Serikali kwa uwekezaji mkubwa ili hali Bandari hiyo ni chanzo kikuu cha mizigo hii itachangia SGR isipate mzigo wa kutosha kwa ajili ya kusafirishwa pindi itakapo kamilika;

NA KWA KUWA, Changamoto ya SGR kutokupata mzigo wa kutosha kusafirishwa ni jambo litakalokwamisha kupatikana kwa tija ya uwekezaji uliofanyika na kwamba mkwamo huo utaweza kutatuliwa kwa kuwa kuongeza bandari ya Dar es Salaam na kujenga Bandari ya Bagamoyo;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba;

- a) Serikali iharakishe utekelezaji wa mradi wa ujenzi wa Bandari ya Bagamoyo;
- b) Serikali iharakishe zoezi la Kuongeza ufanisi wa Bandari ya Dar es Salaam ikiwa ni pamoja na kuongeza Gati za kisasa katika Bandari ya Dar es Salaam na zoezi hilo kikamilike kabla ya Ujenzi wa Reli ya SGR kukamilika;
Hatua hii itasaidia SGR kupata mizigo wa kusafirisha hivyo kuleta tija ilikusudiwa.

4. Umuhimu wa Shirika la Taifa la Maendeleo – NDC

KWA KUWA, Manufaa ya Mradi wowote wa uwekezaji yanategemea kuanza kwa mradi lakini mradi wa mchuchuma na liganga unachukua muda mrefu katika hatua za majadiliano ambayo kwa sasa yanayoratibiwa na Kamati ya Majadiliano ya Serikali – GNT;

NA KWA KUWA, kutokukamilika kwa majadiliano ambayo yanaendelea kwa muda mrefu tangu kuanza wake ni jambo linalochelewesha upatikanaji wa manufaa ya mradi huo;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali ihakikishe kuwa mazungumzo yanayoendelea katika Kamati ya Majadiliano ya Serikali - GNT yafikie mwisho ndani ya miezi mitatu au yapelekwe NDC lengo likiwa kuyamaliza na kupata tija iliyokusudiwa katika miradi hii kwa sababu Serikali imefanya mabadiliko katika taasisi hii ikiwemo kuipatia Bodi mpya ya wakurugenzi pamoja na Menejimenti.

5. Mikopo Chechefu (Non-performing loans - NPLS)

KWA KUWA, Imebainika kuwa baadhi ya taasisi kama vile Benki ya Maendeleo Tanzania – TIB na Benki ya Biashara Tanzania–TCB zinakabiliwa na changamoto ya kuwa na kiasi kikubwa cha mikopo chechefu (non-performing loans – NPLS);

NA KWA KUWA; Hali hiyo inaathiri mizania ya vitabu vya taasisi hizo, jambo ambalo ni hatari kwa misingi ya kibiashara na uendeshaaji wa taasisi zinazotumia mitaji ya Umma;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba;

- a) Serikali ifanye tathimini ya madeni hayo na kuhakikisha wanayaondoa kwenye vitabu vya Benki hizo, bila kuathiri ulipaji wa mikopo inayolipika (performing loans). Hatua hiyo itasaidia benki hizo kufanya kazi kwa ufanisi na kuleta tija iliyokusudiwa; na
- b) Serikali itengeneze mfumo fungamanishi kati ya bodi ya Uhasibu (NBAA), Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA), Taasisi za Fedha na Wafanyabiashara ili chanzo cha hesabu zote zinazotumiwa na wafanyabiashara kiwe kimoja. Hii itasaidia kukadiria kiwango halisi cha mkopo kinachoweza kulipika na mkopaji ili kupunguza mikopo chechefu.

6. Upungufu wa Mtaji wa Kampuni ya Ndege Tanzania – ATCL

KWA KUWA, Kampuni ya Ndege Tanzania - ATCL inakabiliwa na changamoto ya mtaji hasi na changamoto ya uendeshaaji wa biashara kutokana na utaratibu wa kukodisha ndege kutoka kwa Wakala wa Ndege za Serikali Tanzania – TGFA;

NA KWA KUWA; Utaratibu huo unaongeza madeni wanayodai (payables) katika vitabu vya TGFA;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Wakala ya Ndege za Serikali Tanzania – TGFA ikamilishe taratibu za kutekeleza agizo la Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania (alipokuwa anapokea taarifa ya Mdhambi na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali 30 mwezi Machi, 2022) la kurudisha ndege kwa ATCL. Kwani ukiondoa tatizo hili ATCL inauwezo wa kujiendesha kwa faida.

7. Kuiwezesha Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania – TADB

KWA KUWA, TADB ambayo ni Benki pekee inayohusika moja kwa moja na shughuli za kilimo lakini haijapatiwa mtaji wa kutosha wa kuendana na nia ya serikali ya kuongeza tija kwenye kilimo, kuleta mageuzi ya kilimo na kulisaidia taifa kufikia usalama wa chakula;

NA KWA KUWA; Pamoja na jitihada za Serikali za kuipatia TADB kiasi cha **Bilioni 208** mwaka 2021, bado kuna ahadi ya serikali ambayo kama ingetekelezwa Benki hii ingekuwa na mtaji wa jumla ya Sh. **Bilioni 760**. Kutofikiwa kwa mtaji huu kunaathiri ufanisi na tija katika sekta ya Kilimo;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali itekeleze ahadi yake (commitment) waliyoitoa kwa TADB ya kuiongezea mtaji kiasi shilingi **billion 100** kwa kila mwaka wa fedha, lengo likiwa ni kuongeza ufanisi na tija katika Sekta ya Kilimo.

8. Kuathirika kwa kilimo cha Pamba kutokana na maelekezo ya Serikali ya Mwaka 2019 ya kuuza pamba kwa bei ya juu zaidi ya bei ya Soko la dunia;

KWA KUWA, Agizo la Serikali lililoitaka Pamba kununuliwa kwa bei ya juu zaidi ya bei ya soko la dunia limeathiri uwezo wa wanunuzi wa pamba kwa kiasi cha shilingi **Bilioni 21.8** kiasi ambacho Serikali iliahidi kufidia deni hilo;

NA KWA KUWA; Deni hilo limeathiri taswira ya Bodi ya Pamba kwa wakulima na kuongeza changamoto katika biashara ya kilimo cha pamba;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali iharakishe utekelezaji wa ahadi yake ya kulipa deni la Pamba. Hatua hiyo itasaidia kuongeza ufanisi wa sekta hiyo na kurudisha taswira chanya ya Bodi ya Pamba.

9. Mwingiliano wa majukumu kwa baadhi ya Taasisi za Umma;

KWA KUWA, Mwaka 2017 Serikali iliamua majukumu ya TAA ya kujenga viwanja vya ndege yahamie TANROADS;

NA KWA KUWA; Jambo hili ni kinyume cha viwango vya kimataifa na ni kinyume cha matakwa ya International Civil Aviation Organisation (ICAO) ambayo TAA ni mwanachama wake na ICAO inazitaka mamlaka za viwanja vya ndege kusimamia shughuli zote za viwanja vya ndege ikiwepo ujenzi wa viwanja vyao;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali itekeleze haraka agizo la kurejesha jukumu la Ujenzi wa Viwanja vya ndege kwa Mamlaka ya Viwanja vya Ndege – TAA pamoja na Rasilimali zake zote ikiwamo watumishi waliohama mwaka 2017, hii ni muhimu kwa ajili ya kukidhi vigezo vya Kimataifa katika uendeshaji wa viwanja vya ndege.

10. Matumizi ya Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHEMA)

KWA KUWA, Katika Mpango wa Tatu wa Maendeleo ya Taifa wa Miaka 5, Serikali inaelekeza mageuzi ya kidigitali yanayojumuisha teknolojia ya TEHAMA kuwa nyenzo muhimu katika kuongeza ufanisi kwenye mifumo ya uzalishaji, huduma na utawala;

NA KWA KUWA, Mashirika mengi ya umma hayazingatii matumizi sahihi ya TEHAMA hali inayopelekea upotevu wa mapato na udanganyifu katika utoaji wa huduma zake;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba;

- a) Serikali ikamilishe mchakato wa Public Key Infrastructure (PKI)
- b) Serikali iunde mfumo wa taarifa wa pamoja (centralized ledge) kuondoa udanganyifu wa mifumo ya taasisi
- c) Serikali ihakikishe inasimamia kikamilifu taasisi na mashirika ya umma kuimarisha mifumo ya TEHAMA,

Hatua hizi itasaidia kuongeza ufanisi katika utoaji wa huduma, ukusanyaji wa mapato, kupunguza matumizi yasiyo ya lazima na kudhibiti udanganyifu kwa lengo la kupata tija iliyokusudiwa.

11. Changamoto katika uendeshaji wa Kampuni ya Meli MSC

KWA KUWA, Kampuni ya Meli (MSC) iliyokuwa chini ya usimamizi wa Mamlaka ya Bandari kwa sasa imekuwa Kampuni huru inayojitegemea;

NA KWA KUWA, kitendo cha Mamlaka ya Bandari kuendelea kumiliki baadhi ya Mali za MSC kunaathiri utendaji wa MSC ikiwa ni pamoja na uendeshaji wa mtaji wa umma uliowekwa MSC.

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia Kwamba, Serikali ihakikishe mali zote za MSC zilizopo TPA zinarejeshwe haraka sana MSC zikiwemo cherezo, karakana na zinginezo;

12. Matumizi ya TEHAMA katika Mfuko wa Taifa wa Bima Ya Afya - NHIF

KWA KUWA, Mfuko wa Taifa wa Bima ya Afya Taifa (NHIF) umeonyesha udhaifu katika utoaji wa huduma zake, jambo ambalo limepelekea Mfuko kupata hasara;

NA KWA KUWA, changamoto zilizojitokeza katika uendeshaji wa NHIF kwa kiasi kikubwa imetokana na kutokuwa na mfumo thabiti wa TEHAMA ambao inatoa mianya ya kufanya udanganyifu kwa urahisi;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali ihakikishe NHIF inaandaa mfumo madhubuti wa TEHAMA na kuanza kuutumia haraka iwezekanavyo kwa lengo la kuboresha utoaji wa huduma wa mfuko na kuziba mianya ya udanganyifu.

13. Matumizi Makubwa ya Gharama za Bima Za Ndege Kwa Shirika la Ndege la Taifa – ATCL;

KWA KUWA, Shirika la Ndege la Taifa ATCL linalazimika kununua Bima kutoka kwa Shirika la Bima la Taifa NIC, ambapo NIC ananunua Bima hizo kutoka kwa wakala wanje ya nchi kwa mfumo wa moja kwa moja yaani Single Source;

NA KWA KUWA, changamoto zilizojitokeza ni kwa Shirika la ndege kujikuta linanunua Bima hizo kwa gharama kubwa hali inayopelekea kupunguza faida na tija ya Shirika;

KWA HIYO BASI, Bunge linaazimia kwamba, Serikali ielekeze ATCL na NIC kufanya zabuni shindanishi ili kupata wakala mwenye bei nafuu, huduma bora na ambae atazingatia uwiano wa ndege shirika inazomiliki, hii italeta ufanisi, tija na kupunguzia shirika gharama za matumizi.

Mheshimiwa Spika, Naomba kutoa hoja.